

طراحی واحد یادگیری دوره چهارم ابتدایی

تربیت شهروندی

موضوع فصل: شهروند نمونه

منطق: به دلیل تغییرات سریع جوامع، انسان ها برای داشتن یک زندگی خوب و ایده آل هم از نظر خود و هم از نظر دیگران باید با این تغییرات کنار بیایند و خود را با آن ها منطبق کنند. در غیر این صورت شرایط را برای خود و اطرافیان سخت و دشوار می کنند. بنا به بررسی هایی که بر روی کتاب های دبستان شده است (تحلیل محتوا) نشان می دهد، آنچنان که باید به این موضوع توجه نمی شود.

متن زیر برگرفته از مقاله ای که کتاب اجتماعی ششم ابتدایی را از نظر تربیت شهروندی مورد تحلیل قرار داده است.

برخوردار است. برای تحلیل نتایج از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، جدول و نمودار) استفاده شد. نتایج پژوهش نشان

می دهد که از میان سیزده ویژگی تربیت شهروندی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی به آن میزان که

به مؤلف رعایت اصول اخلاقی توجه شده است به مؤلفه های مهم دیگری هم چون حساسیت نسبت به رفاه

و آسایش دیگران، پرورش مشارکت فعال، اتخاذ تصمیم آگاهانه، بررسی عقاید، آگاهی از جامعه جهانی، دارا

بودن حس وطن پرستی و احترام به تکثر توجه کمتری شده است.

از آن جا که در هیچ یک از کتب دبستان، فصلی با این موضوع وجود ندارد و مؤلفه های شهروندی در کتب مختلف به صورت پراکنده دیده می شود و حتی بعضی مواقع به این مؤلفه ها اهمیتی داده نمی شود لازم بر این است که فصلی با این عنوان طراحی گردد تا اهمیت این موضوع برای هر کس روشن شود.

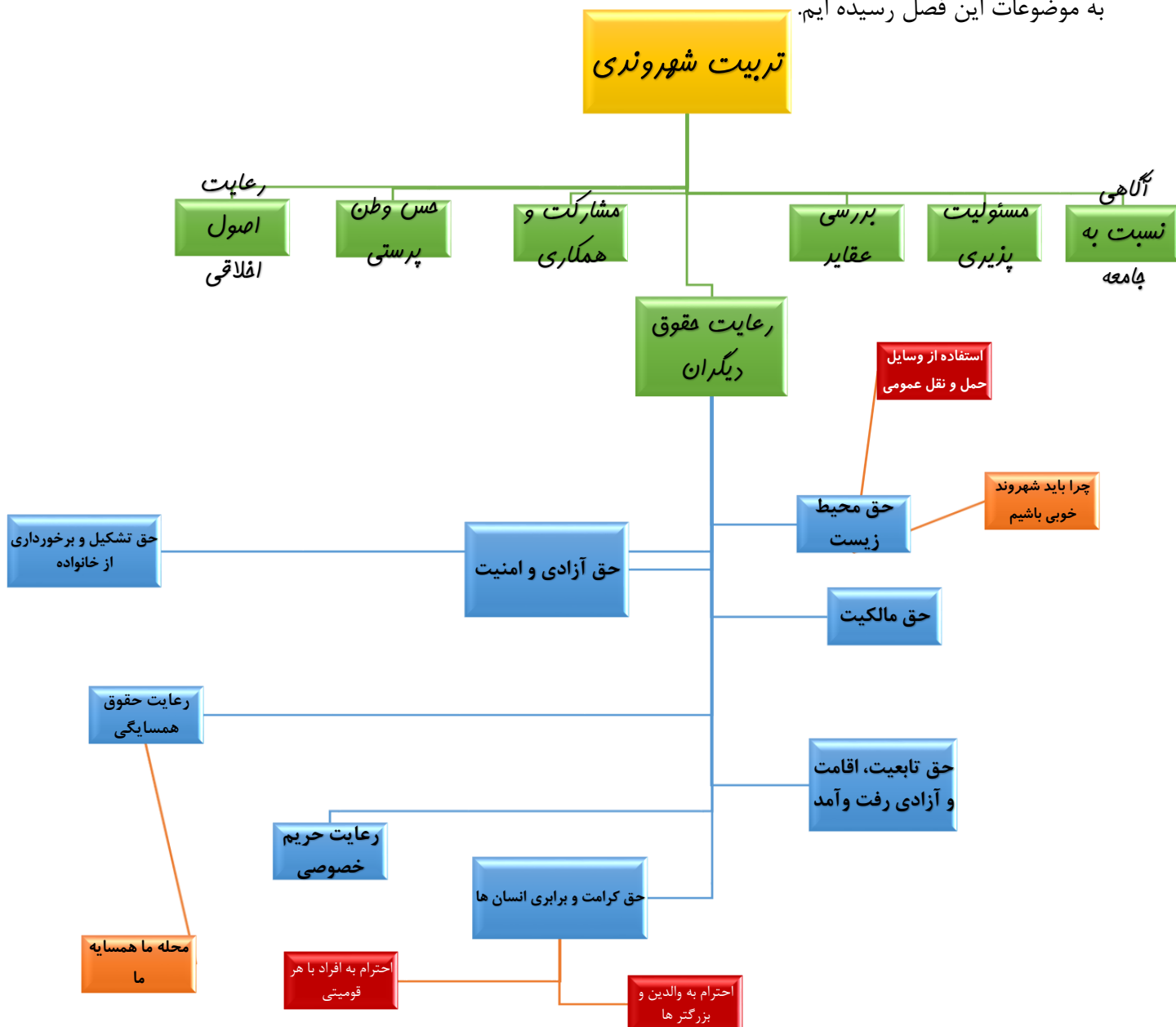
موضوع دیگر احترام به ولدین است که بر اساس تحلیل محتوا انجام شده زیر در کتاب های اول، دوم و سوم ابتدایی به این موضوع اشارات محدودی شده است ولی درسی با این عنوان که می تواند مهم تلقی شود دیده نمی شود.

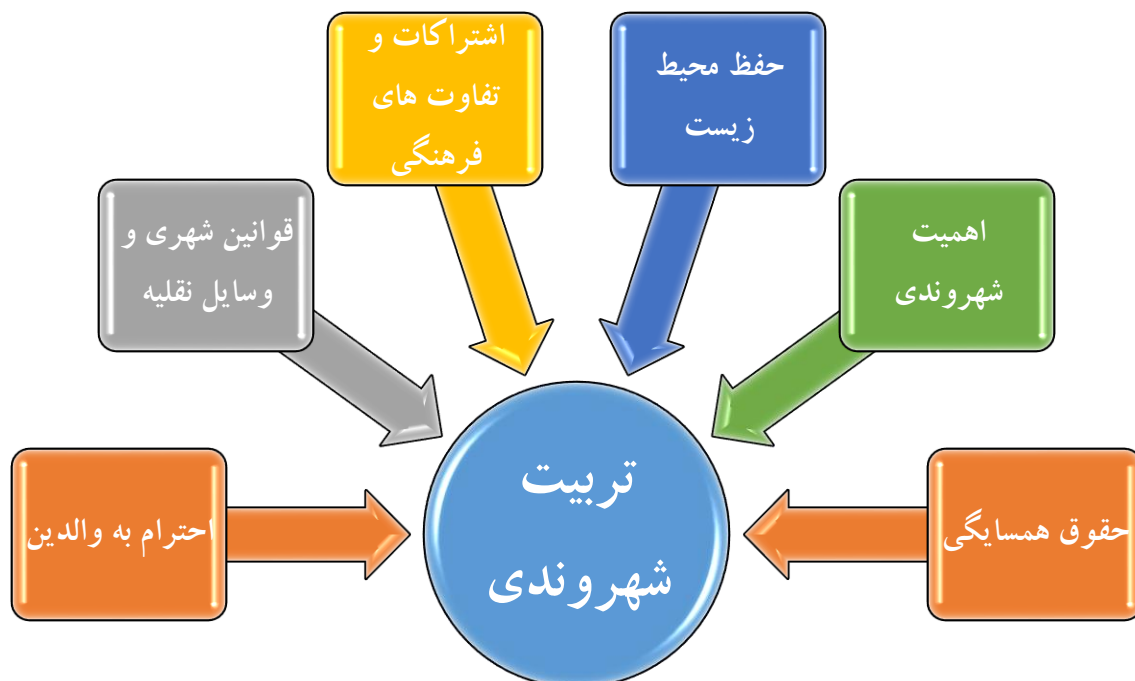
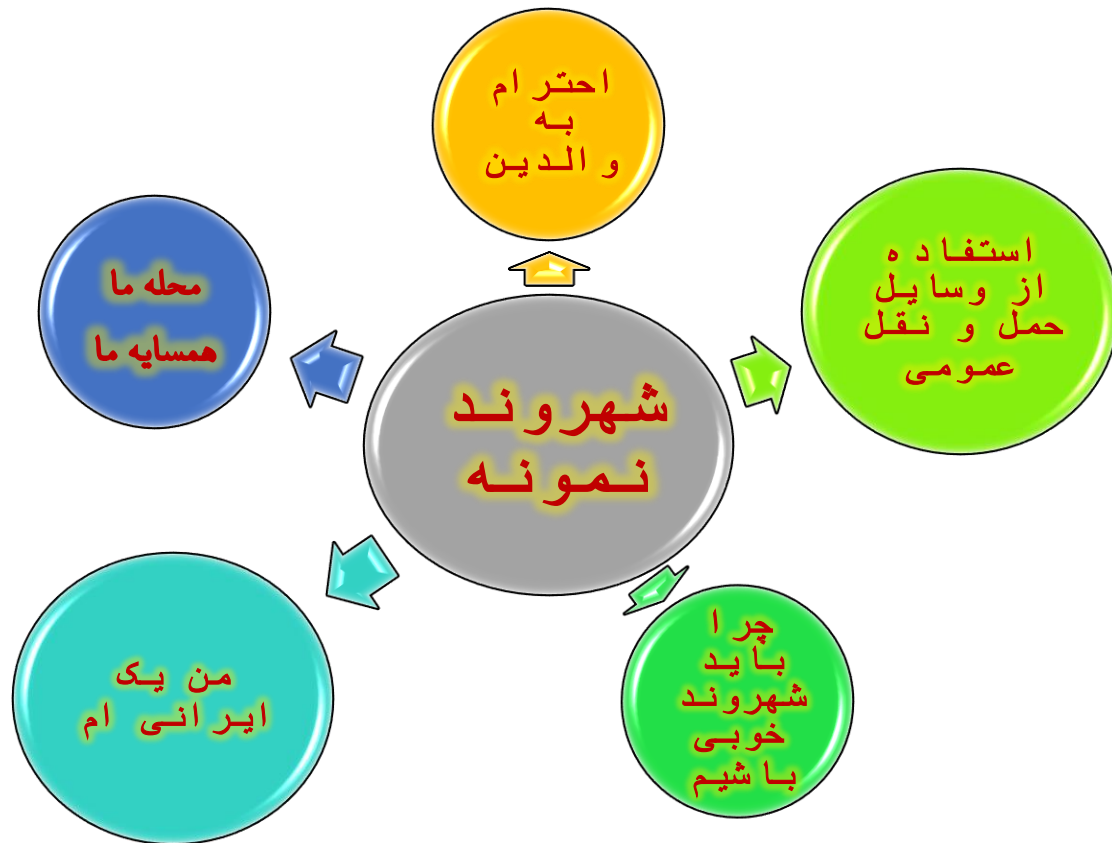
تحلیل محتوای کمی اول، دوم و سوم ابتدایی (احترام به والدین)

—	اول	دوم	سوم
فارسی خوانداری	۲	۴	۱
فارسی نوشتاری	۱	۱	۰
ریاضی	۰	۰	۰
علوم تجربی	۰	۰	۰
قرآن	۱	۴	۲
هدیه های آسمان	—	۱	۳
مطالعات اجتماعی	—	—	۱

نقشه مفهومی

تربیت شهروندی زیر شاخه های زیادی را در خود می بیند، اما در این جا توجه ما به زیر شاخه رعایت حقوق دیگران است، باز هم در رعایت حقوق دیگران جزئی تر شده و به زیر شاخه های متعدد دیگری می رسیم، اما در این زیر شاخه ها توجه ما به دو مورد: حق محیط زیست و حق کرامت و برابری انسان ها است که از این دو مورد به موضوعات این فصل رسیده ایم.

هدف کلی فصل: آشنایی با ویژگی های یک شهروند نمونه

برگرفته از اهداف کلی مقطع ابتدایی و برنامه درس ملی

اهداف شناختی

- ۱- دانش آموزان حقوقی را که باید نسبت به پدر و مادر رعایت کنند را بشناسند (درس دوم)
- ۲- باید ها و نباید های که باید در هنگام استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی بدانند را بشناسند (درس اول)
- ۳- وسایل حمل و نقل عمومی را بشناسند (درس اول)
- ۴- نحوه استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی را بشناسند (درس اول)
- ۵- وظایف خود در قبال والدین و بزرگتر ها را توضیح دهند (درس دوم)
- ۶- چگونگی استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی را به دیگران توضیح دهند (درس اول)
- ۷- نحوه برخورد با انسان های دیگر که دین، مذهب و یا قومیت متفاوتی دارند را بشناسند (درس سوم)
- ۸- دانش آموز مفهوم شهروند و حقوق شهروندی را بشناسد (درس چهارم)
- ۹- سرود ملی را از حفظ بخوانند (درس سوم)
- ۱۰- دانش آموز مفاهیم امنیت، پاکیزگی در شهر و ... را که از حقوق شهروندی است بیان کنند (درس چهارم)
- ۱۱- بتواند تمامی اشتراکات ما ایرانیان را نام ببرد (درس سوم)
- ۱۲- نحوه برخورد با محیط زیست و مفاهیم حفظ محیط زیست و پاکیزگی آن را بشناسد (درس چهارم)
- ۱۳- اشتراکات فرهنگی از جمله نوروز، تقویم و ... را بشناسد (درس سوم)
- ۱۴- مفاهیم صلح، اتحاد و آرامش زندگی در کنار هم اقوام ایرانی را توضیح دهد (درس سوم)
- ۱۵- نحوه برخورد با انسان های دیگر که دین، مذهب و یا قومیت متفاوتی دارند را بشناسند (درس سوم)
- ۱۶- معنا و مفهوم محله را بیان کنند (درس پنجم)
- ۱۷- وظایف همسایه ها را نسبت به یکدیگر فهرست و بیان کنند (درس پنجم)
- ۱۸- برخی از تکالیف و مسئولیت های خود را در محله بیان کنند (درس پنجم)
- ۱۹- با مشورت بزرگتر ها پیشنهادی برای داشتن محل های بهتر ارائه کنند (درس پنجم)
- ۲۰- اهمیت و ضرورت وجود مقررات در محله را بشناسند (درس پنجم)

اهداف عاطفی

- ۱- برای قومیت های دیگر ارزش قائل شوند (درس سوم)

- ۲- اهمیت حفظ محیط زیست را درک کنند(درس چهارم)
- ۳- اهمیت حقوق شهروندی را درک کنند و برای رعایت آن ارزش قائل شوند(درس چهارم)
- ۴- محبت و احترام به والدین را در دستور کار خود قرار دهند(درس دوم)
- ۵- برای حرف بزرگتر ها در صورت درست بودن ارزش قائل شوند(درس دوم)
- ۶- خود را با دیگر انسان ها با هر قومیتی برابر بدانند و با دوستی و مهربانی با دیگران برخورد کنند(درس سوم)
- ۷- نسبت به وسایل حمل و نقل عمومی احساس مسئولیت بکنند و حساس باشند(درس اول)
- ۸- برای حقوق دیگران ارزش قائل باشند و به آن ها احترام بگذارند (در هر پنج درس)
- ۹- به همسایه های خود احترام بگذارند(درس پنجم)

اهداف روانی- حرکتی

- ۱- رفتاری معقول و پسندیده با، والدین و بزرگترها داشته باشند(درس دوم)
- ۲- با احترام رفتار کردن با کسانی که قومیت های دیگری دارند(درس سوم)
- ۳- با کسانی که حقوق دیگران را رعایت نمی کنند به درستی برخورد کنند(در هر پنج درس)
- ۴- حقوق شهروندی را برای خود نهادهینه کنند و در زندگی آن را اجرا کنند(در هر پنج درس)
- ۵- به کسانی که آشغال یا زباله در محیط زیست می ریزند اخطار بدهند(درس چهارم)
- ۶- تمیز نگه داشتن محیط زندگی خود(درس چهارم)
- ۷- رفتاری سنجیده و معقول با همسایگان خود داشته باشد(درس پنجم)
- ۸- صله رحم را با همسایگان خود به جا آورند(درس پنجم)
- ۹- نسبت به اذیت و آزار همسایگان خود صبور بوده و بتوانند تذکر مناسب دهند(درس پنجم)

اهداف عینی

۱. در ارتباط با دیگران از کلمات محبت آمیز و دوستانه استفاده می کند.(درس اول)
۲. به همکلاسان و همسالان خود در انجام وظایف یادگیری کمک می کند.(هر پنج درس / فعالیت های گروهی)
۳. اعضای خانواده ی خود را دوست می دارد و در انجام کارها به آن ها کمک می کند.(درس دوم)
۴. به حق خود قانع است و حقوق دیگران را رعایت می کند.(در هر پنج درس)
۵. همکاری با دیگران را دوست دارد.(فعالیت های گروهی / هر پنج درس)

۶. درباری‌ها و فعالیت‌های گروهی شرکت می‌کند. (فعالیت‌های گروهی / هر پنج درس)
۷. همکلاسی‌های خود را دوست دارد و به آن‌ها کمک می‌کند. (فعالیت‌های گروهی / هر پنج درس)
۸. به رعایت مقررات اجتماعی علاقه نشان می‌دهد. (درس اول)
۹. اشتباهات دیگران را با رعایت احترام به آن‌ها تذکر می‌دهد. (درس اول)
۱۰. در حفظ محیط زیست کوشا است. (نرختن آشغال در وسایل حمل و نقل عمومی و در محیط زیست) (درس اول)
۱۱. اقوام مختلف ایرانی را می‌شناسد و با آنان احساس همبستگی می‌کند. (درس سوم)
۱۲. با مفهوم وحدت و امنیت ملی آشنا است. (درس سوم)
۱۳. در حفظ اموال عمومی به عنوان ثروت ملی می‌کوشد و در استفاده از آن‌ها درست عمل می‌کند. (درس اول)
۱۴. اشتباهات دیگران را با رعایت احترام به آن‌ها تذکر می‌دهد. (درس چهارم)

راهنمای معلم

فصل اول: کلیات

عنوان تربیت شهروندی موضوعی است که بسیاری از موضوع‌های تربیت‌های اجتماعی را شامل می‌شود و برای نام بردن از انواع موضوعات تربیت شهروندی می‌توان به موضوعات زیادی از جمله: حفظ محیط زیست، مفهوم هویت ملی و انسانی، آزادی، امنیت، انواع ارتباط، حریم خصوصی، رعایت حقوق همسایگی، احترام به والدین، رعایت مقررات راهنمایی و رانندگی و عابر پیاده، محبت به هم‌نوعان و ... اشاره کرد که برای گنجاندن همه‌ی موارد نیازمند یک حجم وسیعی در یک کتاب جداگانه هستیم.

در این چند درس با عنوان‌های: نحوه استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی، احترام به والدین، من یک ایرانی‌ام، چرا باید شهروند خوبی باشیم؟ و محله ما همسایه ما، که با سر فصل شهروند نمونه طراحی شده است سعی بر آن است تا دانش‌آموزان را با چند مورد از ویژگی‌های یک شهروند نمونه آشنا کنیم تا یک زندگی ایده‌آل هم برای خود و هم برای دیگران رقم بزنند. در این میان سعی شده تا علاوه بر آشنا کردن دانش‌آموزان با ویژگی‌های یک شهروند نمونه، آن‌ها را با مهارت‌های بهتر زندگی کردن هم آشنا کنیم که برای تربیت یک شهروند نمونه باید

یک دانش آموز هم مهارت های درست زندگی کردن را بداند و هم این مهارت ها را در زندگی شخصی خود اعمال کند. دانستن این موارد در زندگی امروزه نقش بسزایی دارد زیرا جوامع به سرعت در حال رشد و تغییر است و اگر کسی خود را با این تغییرات هماهنگ نکند شاهد عقب ماندن و رشد نکردن او خواهیم بود.

برنامه درس ملی

حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت های زندگی و بنیان خانواده

قلمرو حوزه: آموزش آداب و مهارت های زندگی، شایستگی های لازم برای خود مدیریتی دانش آموزان در اداره امور روزمره زندگی شامل: **آداب معاشرت**، **آداب معیشت**، **مدیریت زمان**، **کارکرد**، **وظایف و مهارت های خانوادگی**، **آمادگی** برای تشکیل خانواده و **ایفای نقش والدینی**، **مدیریت رفتارهای هیجانی و تربیت عاطفی**، **مدیریت اوقات فراغت**، **خودآگاهی**، **مهارت های تحصیلی و مطالعه**، **آداب زندگی در محیط مجازی**، **هویت یابی**، **ارتباط مؤثر**، **مراقبت از محیط زیست**، **مدیریت بحران و خطر**، **مهارت کار با دیگران** و **مهارت های پدافند غیر عامل و آمادگی دفاعی** را فراهم می کند.

حوزه تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

کسب مهارت های اجتماعی (**مهارت در فعالیت های گروهی**)، **توسعه روابط انسانی** **بردباری**، **وفاق و همدلی و مسالمت جویی**، **نوع دوستی و ... رعایت حقوق و انجام تکالیف**

درس	نام دروس	موضوع (سرفصل) هر درس
درس چهارم	چرا باید شهروند خوبی باشیم؟	اهمیت شهروندی و حفظ محیط زیست
درس سوم	من یک ایرانی ام	اشتراکات و تفاوت های فرهنگی
درس اول	استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی	قوانین شهری و وسایل نقلیه
درس دوم	احترام به والدین	من به والدین خود احترام می گذارم
درس پنجم	محله ما همسایه ما	وظایف ما در قبال همسایه ها

فصل دوم

آموزش موضوع های درسی

درس اول

درس در یک نگاه: این درس در حوزه شناختگرایی و در قالب پژوهش محوری طرح شده و هدف اصلی آن تفکر کردن دانش آموزان، ایجاد خلاقیت در دانش آموزان و پژوهش و تحقیق کردن است که با محتوای دانش آموز محور این درس، دانش آموزان در حد توان خود به این اهداف خواهند رسید. سپس در قالب اهداف اصلی به اهدافی چون نحوه استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و ... برسند.

مراحل تدریس

در ابتدا یا در جلسه اول این درس می توانید با هماهنگی با مدرسه اتوبوسی در اختیار بگیرید و دانش آموزان را به گردشی برده. حال در این گردشی که با اتوبوس صورت می گیرد نکاتی که باید در اتوبوس رعایت کنند را با کمک خود دانش آموزان دوره کنید و آنان را به یادداشت کردن نکات تشویق کنید. سپس وارد درس اول بشوید، بهتر برای تدریس این درس دانش آموزان را گروه بندی کرده و برای هر گروه اسمی به دلخواه اعضای گروه برایشان قرار دهید، سعی کنید در گروه بندی از دانش آموزان در سطح های مختلف استفاده کنید تا دانش آموزان به یکدیگر کمک کنند. درس را با سوالات داده شده شروع کنید به گونه ای که همه در ارائه دادن نظر سهیم باشند. با کمک گروه ها برای وسایل حمل و نقل عمومی تعریفی در نظر بگیرید هر گروه که به نکته درستی در تعریف اشاره کرد آن نکته را در روی تابلو بنویسید تا اینگونه به تعریف مورد صحیح دست یابید. در قسمت مشاهده کنید سه فیلم آموزشی مورد نظر را برای دانش آموزان بگذارید (فیلم ۱/ ۳/۲) سعی کنید در حین تماشا کردن دانش آموزان از آن ها درباره نکاتی که گفته می شود سوال کنید تا دانش آموزان فقط بیننده نباشند، در تماشا کردن فیلم آموزشی هم باید دانش آموزان به صورت گروهی نشسته باشند. اجازه دهید تا همه دانش آموزان نظرات خود را ارائه دهند و به نظرات دانش آموزان با شوق و ذوق برخورد کنید تا آنان را راغب برای ادامه کار کنید. در قسمت بعد هدف فکر کردن خلاق دانش آموزان است، تا جایی که می توانید بگذارید

دانش آموزان رویایی و خیالی فکر کنند و خلاقیت از خود بروز دهند. سپس فعالیت درس و پرسش و پاسخ را با دانش آموزان کار کرده تا فعالیت دانش آموزان به اوج خود برسد. همه نظرات را پذیرا باشید اگرچه غلط باشد. بعد بحث کردن با دانش آموزان وارد قسمت پایانی می شوید که همان مصاحبه است، در این فعالیت هدف آشنا کردن دانش آموزان با نحوه جمع آوری اطلاعات و گزارش نویسی است پس دانش آموزان را راهنمایی کنید تا وارد این قسمت شوند.

دانستنی های معلم

حمل و نقل عمومی، تمامی سیستم های حمل و نقلی را دربرمی گیرد که دارای مشخصه های زیر باشند:

- مسافران در ماشین مالکیتی خودشان سفر نکنند.
- سفر به صورت جمعی انجام شود نه انحصاری. به همین علت است که در بسیاری از کشورها، تاکسی را جزو حمل و نقل عمومی محسوب نمی نمایند. در ایران نیز بتدریج این اتفاق در حال شکل گیری است.

حمل و نقل عمومی معمولاً به سیستم های ریلی و اتوبوسی اطلاق می گردد. البته در یک تعریف فراگیرتر، هواپیمای مسافری و کشتی مسافری نیز جزو حمل و نقل عمومی محسوب می گردد. مترادف های انگلیسی حمل و نقل عمومی:

Public transport
Public transportation
Public transit
Mass transit

حمل و نقل نیمه عمومی چیست؟

سیستم حمل و نقل خاصی است که مشخصات آن مشابه حمل و نقل عمومی باشد، اما ظرفیت آن کمتر باشد مثلاً مینی بوس و ون جزو حمل و نقل نیمه عمومی (par transit) می باشند. در اکثر کشورها حمل و نقل نیمه عمومی از مسیرها و برنامه زمان بندی خاصی تبعیت نمی کند و در سطح شهر گردش می کند. تاکسی هایی که به صورت مشارکتی مورد استفاده قرار می گیرند، جزو این سیستم

محسوب می گردند. البته در کشورهای بسیاری تاکسی از وسیله حمل و نقل نیمه عمومی نیز خارج شده و به عنوان حمل و نقل لوکس محسوب می گردد.

حمل و نقل عمومی انواع مختلفی دارد:

- اتوبوس
- مینی بوس
- مترو
- تاکسی
- ون های مسافربر
- خطوط ویژه BRT
- تراموا

فواید استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی

حمل و نقل عمومی فرصت های فردی را تقویت می کند.

- حمل و نقل عمومی تحرک فردی ایجاد می کند.
- دسترسی به حمل و نقل عمومی فرصت رفتن به محل کار، مدرسه و دانشگاه، ملاقات دوستان یا رفتن به دکتر و بیمارستان در اختیار افراد قرار می دهد.
- حمل و نقل عمومی دسترسی به فرصت های شغلی را برای میلیون نفر در سراسر ایران ایجاد کرده است.
- حمل و نقل عمومی در مصرف سوخت صرفه جویی کرده و تراکم ترافیک را نیز کاهش می دهد.
- دسترسی به اتوبوس و مترو کیلومترها در رانندگی با اتومبیل شخصی هر خانواده صرفه جویی می کند.
- ایرانی هایی که در مناطق طرح ترافیک زندگی یا کار می کنند می توانند مقدار زیادی در مصرف بنزین سالانه خود صرفه جویی کنند.
- بدون حمل و نقل عمومی، تراکم ترافیک بسیار بیشتر خواهد شد.

حمل و نقل عمومی فرصت های اقتصادی زیادی مهیا می کند.

- به ازای هر ۱۰۰۰ تومانی که در حمل و نقل عمومی سرمایه گذاری می شود، ۴۰۰۰ تومان سود خواهد بود.
- به ازای هر ۱۵۰۰ میلیارد تومانی که در حمل و نقل عمومی سرمایه گذاری شود، ۳۶۰۰۰ فرصت شغلی ایجاد می شود.

• به ازای هر ۱۰۰ میلیون سرمایه‌گذاری دولتی در حمل و نقل عمومی، افزایش ۳۰۰ میلیونی فروش تجاری در بر خواهد داشت.

حمل و نقل عمومی در هزینه‌ها صرفه‌جویی می‌کند

• مقدار هزینه‌ای که می‌بایست صرف خرید، نگهداری و تعمیرات اتومبیل‌های شخصی شود چندین برابر میزانی است که می‌بایست صرف هزینه حمل و نقل عمومی شود.

• هزینه حمل و نقل عمومی، مبلغی مقرون‌به‌صرفه و مناسب حتی برای قشر کم‌درآمد می‌باشد.

• خانواده‌هایی که از حمل و نقل عمومی استفاده می‌کنند مقدار پول بیشتری را به طور سالیانه پس‌انداز می‌کنند.

حمل و نقل عمومی مصرف بنزین را پایین می‌آورد

• حمل و نقل عمومی صرفه‌جویی در میلیون‌ها لیتر بنزین به طور سالانه می‌شود.

• خانواده‌هایی که در نزدیکی ایستگاه‌های وسایل حمل و نقل عمومی زندگی می‌کنند به طور متوسط میزان بسیار کمتری نسبت به دیگران از اتومبیل شخصی استفاده می‌کنند و در نتیجه سالانه مصرف بنزین پایین‌تری دارند.

حمل و نقل عمومی گسیل کربن را کاهش می‌دهد

• جوامعی که در حمل و نقل عمومی سرمایه‌گذاری می‌کنند، به طور سالانه ۳۷ میلیون تُن متر مکعب گسیل کربن ملت خود را کاهش می‌دهند.

• به ازای هر یک نفری که به استفاده از حمل و نقل عمومی روی بیاورد، گسیل کربن روزانه تا ۲۰ پوند یا بیشتر از ۴۸۰۰ پوند سالانه کاهش می‌یابد.

• به ازای هر یک نفر که به استفاده از حمل و نقل عمومی روی بیاورد، گسیل کربن یک خانواده از ۱۰ تا ۳۰ درصد کاهش می‌یابد. این در مقایسه با سایر عملکردهای خانواده برای محدود کردن دی‌اکسید کربن، استفاده از حمل و نقل عمومی ۱۰ مرتبه بیشتر در کاهش مصرف گازهای مضر موثر است.

چند نکته:

سعی کنید قبل از سوار شدن در تاکسی پول خرد با خود همراه داشته باشید.

اگر صبر و تحمل‌تان کم است هرگز به دلیل ارزانی به فکر سوار شدن در اتوبوس خط واحد نباشید.

در هنگام سوار شدن در اتوبوس یا واگن‌های مترو یکدیگر را هل ندهید زیرا علاوه بر اینکه به دور از فرهنگ شهروندی است ممکن است حادثه آفرین باشد.

ارائه بلیت نشانه شخصیت شماست. هرگز بدون بلیت سوار اتوبوس نشوید. اگر بلیت ندارید باید کارت الکترونیکی داشته باشید.

روش های تدریس: پرسش و پاسخ، گروه بندی، بارش مغزی، کاوش گری، گردش علمی

زمان برای تدریس این درس: این درس بهتر است طی دو جلسه ۴۵ دقیقه ای تدریس شود که جلسه اول گردش با استفاده از اتوبوس و جلسه دوم بررسی درس مورد نظر

ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی: اتوبوس واقعی برای گردش علمی

ارزشیابی: معلم بر اساس فعالیت و درگیری دانش آموزان در قسمت های مختلف می تواند دانش آموزان را ارزیابی کند. در اینجا ارزیابی بر اساس جواب های درست مطرح نیست، ارزیابی بر اساس میزان فعالیت هر یک از دانش آموزان مطرح است. در قسمت پایانی که مصاحبه است معلم می تواند گزارش های دانش آموزان را مورد ارزیابی قرار داده و آن ها را در پوشه کار دانش آموزان قرار دهد.

درس دوم

درس در یک نگاه: این درس در حوزه شناختگرایی و در قالب پژوهش محوری و محتوا به گونه ای است که دانش آموزان محور فعالیت ها قرار داشته باشند، معلم در این درس نقش راهنما و تسهیل کننده را بر عهده خواهد گرفت و باید از آموزش مستقیم مطالب پرهیز شود. موضوع کلی درس احترام به والدین است، که در این درس دانش آموزان با حقوقی که باید نسبت به پدر و مادر خود رعایت کنند آشنا می شوند، حال اینکه دانش آموزان با پشت سر گذاشتن این درس خود باید به این حقوق دست یابند. این درس هم بیشتر هدف درگیری دانش آموزان با محتوا، تحقیق و کاوشگری، بحث کردن و انتقال پیام خود و ارئه نظر به هر صورتی چه غلط و چه درست، خلاقیت و خیال پردازی است.

مراحل تدریس: در ابتدا دانش آموزان درس را با آیه ای که ممکن است تا کنون ندیده باشند شروع می کنند. بهتر است برای شروع این درس هم مانند درس اول دانش آموزان را از همان ابتدا گروه بندی

کنیم. دانش آموزان در مورد آیه مورد نظر نظرات خودشان را می دهند و سپس معلم به جمع آوری معنا و پیام درست از نظرات دانش آموزان می پردازد. در قسمت بعدی که دانش آموزان با حدیثی از امام علی (ع) روبرو می شوند در واقع هدف از سوالات زیر آن تحقیق کردن دانش آموزان و جمع آوری اطلاعات و سپس گزارش دادن به کلاس است. قسمت بعد فعالیتی در نظر گرفته شده که دانش آموزان به صورت گروهی نظرات خود را ارائه می دهند، معلم بر کار گروه ها نظارت می کند و نقش راهنما را برای گروه ها بازی می کند. سپس به قسمت داستان نویسی می رسیم، در این قسمت در واقع گنجینه کلماتی دانش آموزان را مورد سنجش قرار می دهیم که با استفاده از کلماتی که می دانند جملات خلاقانه و پر معنا بسازند و نحوه استفاده از نظرات دیگران را بدانند. در قسمت با هم بخوانیم دانش آموزان با حقوقی که باید نسبت به پدر و مادر خود رعایت کنند آشنا می شوند، حال با این فعالیت می فهمند که این حقوق را چگونه ابراز کنند. در قسمت دفترچه یادداشت، هدف استفاده از دفترچه یادداشت به صورت درست است و ادامه دادن این کار در تمام مراحل زندگی است. در قسمت پایانی این قسمت دانش آموزان با تعامل در گروه و نحوه اشتراک مطالب خود آشنا میشوند. در قسمت آخر این درس هم هدف اصلی انجام تحقیق و نوشتن گزارش و ارائه آن است.

دانستنی های معلم: محبت و مهربانی با پدر و مادر، امری است که عقل و شرع به ضرورت آن اقرار می کنند. خداوند مهربان در قرآن مجید می فرماید: **وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ (اسراء: ۲۴)** از روی محبت و مهربانی، بال فروتنی را برای پدر و مادرت فرود آور.

بی تردید، اگر انسان به زحمت ها و رنج های بی شائبه والدین توجه کند، هرگز نیکی های آنان را از یاد نمی برد. امام زین العابدین علیه السلام می فرماید: حق مادرت آن است که بدانی، او به گونه ای تو را حمل کرد که هیچ کس کسی را چنین حمل نکرده است و چنان ثمره ای از قلبش را به تو داده است که هیچ کس به کسی نمی دهد. او با جوارحش تو را حفظ کرده و هراسی از آن نداشته است که با وجود گرسنگی، تو را سیر و با وجود تشنگی، تو را سیراب کند و تو را بپوشاند. در حالی که خود برهنه است، خویشتن را در آفتاب، سایبان تو سازد و از برای تو از خواب دست کشد و تو را از گرما و سرما حفظ کند تا برای او باقی بمانی و تو نمی دانی سپاسش را به جای آری، مگر به یاری و توفیق الهی.

اگر شخصی کوچک ترین نیکی و احسانی در حق انسان به جای آورد، عقل تشکر و قدردانی از او را لازم می داند، حال با توجه به این که پدر و مادر سمبل نیکی و احسان به فرزند هستند و از جان خود برای پرورش او مایه می گذارند، سزاوارترین انسان ها برای احترام و قدردانی اند.

۱- ده حق به تن ۲- ده حق به زبان ۳- ده حق به دل ۴- ده حق به مال ده حق به تن:

ده حق به تن: ۱- خدمت کردن ۲- کمال احترام کردن ۳- جلوی ایشان نشستن و پشت سر ایشان نشستن ۴- فرمان آن ها را اگر شرع نهی کرده انجام بده و از نهی شان اگر واجب نیست خودداری کن. ۵- روزه ی مستحبی را با اجازه ی آن ها بگیری. ۶- بدون اجازه ایشان به سفر نرو. ۷- چون آن ها ظاهر شوند برای آنان برخیز و تا اجازه نداده اند نشین. ۸- در وقت راه رفتن پشت سر ایشان راه روی مگر در جای گل و یخ و خطر و شب تار. ۹- همیشه با مهربانی به آنان نگاه کن. ۱۰- آماده خدمت به آن ها باش.

ده حق به زبان: ۱- با آنان با نرمی سخن بگوی. ۲- صدایت را بر آنان بلند نکن. ۳- گستاخی و پرچانکی نکن. ۴- آن ها را به نام صدا نزن. ۵- سخن ایشان را قطع نکنی. ۶- گفته ایشان را رد نکنی. ۷- به امر و نهی ایشان را خطاب نکنی. ۸- بر سر آن ها داد نزن. ۹- به آن ها اف نگویی، رونتابی و سر پیچی نکنی. ۱۰- با ایشان با ادب سخن بگوی آن دو را همیشه دعا کنی و تقاضا دعا از آن ها نمایی.

ده حق به دل: ۱- همیشه با آنان رحم دل باشی و ترحم کنی. ۲- آن دو را همیشه دوست بداری اگرچه از لحاظ اقتصاد در مشیقه باشند، اگرچه خیال کنی به تو خوبی نکرده اند و اگرچه تو را به ناحق بزنند. ۳- به شادی آن دو شاد باشی. ۴- در غم آن دو شریک باشی و غمخوار آن باشی. ۵- با دشمنان آن دو دوستی نکنی. ۶- از پرگویی و کج خلقی آن ها نرنجی. ۷- اگر به تو ستم کردند بر آن ها خشم نگیری، اگر تورا زدند دست آن ها را ببوسی. ۸- هرچند حق آن ها را می دهی باز هم بیم تقصیر داشته باش. ۹- همیشه در دل قصد کسب رضای آن ها را داشته باشی. ۱۰- در دل طول عمر آن ها را بخواهی.

ده حق به مال : ۱- لباس آن دو را پیش از لباس خود تهیه کنی . ۲- آن دو را از طعام خویش بخورانی . ۳- قرض آن هرا بدهی . ۴- مخارج سفر آن ها را چه واجب و چه مستحب یا خودت انجام دهی یا شخصی را اجیر کنی . ۵- آن ها را به حج بفرستی. اگر فوت کرده اند حج ، نماز و روزه آن ها را نائب بگیر یا خودت انجام بده . ۶- اگر مسکن و یا خانه ندارند برای آن دو تهیه کن یا اجاره آن هارا بده . ۷- از مال خودت در اختیارشان بگذاری . ۸- امور آن ها و کارهایشان را تو انجام دهی . ۹- با مال خودت به آن ها عزت بخشی . ۱۰ - مال خودت را مال ایشان بدان .

روش های تدریس: پرسش و پاسخ، گروه بندی، کاوشگری

زمان برای تدریس این درس: توصیه می شود برای تفهیم موضوع این درس را در دو جلسه ۴۵ تدریس کنید.

ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی: -----

ارزشیابی: ارزشیابی از این درس بیشتر بر اساس فعالیت و درگیری دانش آموزان مدنظر است. ارزیابی دانش آموزان بر اساس داستان های که می سازند و اینکه چقدر این داستان ها خلاقانه و پرمعنا است می شوند. و همچنین بر اساس گزارش هایی که دانش آموزان در فعالیت ها و تحقیقات این درس انجام می دهند می توان آنان را مورد سنجش قرار داد.

درس سوم

درس در یک نگاه: این درس در حوزه شناخت هویت ملی و فرهنگ ایرانی است و از دانش آموزان انتظار می رود که پس از این درس همه ی اقوام ایرانی را بپذیرند و به ایرانی بودن خود افتخار کنند و نشانه های مشترک ملی را به خوبی نام ببرند و توضیح دهد. مهارت معلم در این درس می تواند زمینه ساز دانش آموزانی فرهنگ دوست و عاشق ایران باشد.

مراحل تدریس: در ابتدای درس این نشانه ها را روی تابلو بنویسید:

- پرچم
- سرود ملی

- خط و زبان رسمی فارسی

- تقویم مشترک که با عید نوروز آغاز می شود.

پرچم، یکی از نشان ههای مهم ملی ما است. دانش آموزان در کتاب فارسی سوم درباره ی پرچم، اطلاعاتی پیدا کرده اند. توضیح دهید زمانی که در مسابقات بین المللی، ورزشکاران ما برنده می شوند، پرچم ایران بالاتر از بقیه ی پرچم های دیگر برافراشته می شود و بسیاری از قهرمانان کشورمان در ورزشگاه ها با پرچم ایران دور قهرمانی می زنند. اشاره کنید که هر روز صبح، در مراسم صبحگاهی در حیاط مدرسه، پرچم برافراشته می شود و همه به احترام آن سکوت می کنند و مؤدب می ایستند.

از دانش آموزان بخواهید با استفاده از مداد رنگی و مقوا پرچم ایران را بکشند و در وسط آن علامت _ را به این شکل رسم کنند. برای پرچم دسته ای بسازند و در یکی از مراسم مدرسه از آن استفاده کنند. با توجه به پیش دانسته های دانش آموزان و از طریق پرسش و پاسخ، درباره ی معنا و مفهوم سه رنگ پرچم و علائم آن، این مفاهیم را توضیح دهید.

یکی دیگر از نشانه های مشترک ما سرود ملی ما است. با استفاده از گوشی همراه یا ضبط صوت، سرود ملی را پخش کنید و از دانش آموزان بخواهید سرود را با صدای بلند بخوانند. از آنها بخواهید در هنگام خواندن سرود بایستند و به نشانه احترام دست هایشان را روی سینه بگذارند.

تقویم، یکی دیگر از مشترکات مردم ایران است. فقط یک تقویم به دانش آموزان نشان دهید و از آنها بخواهید برای جلسه ی آینده تقویمی را با خودشان به کلاس بیاورند.

زبان و خط رسمی ملت ایران، فارسی است. به دانش آموزان توضیح دهید هر چند در استان های ایران مردم به زبان ها و لهجه های مختلف حرف می زنند اما ملت ایران در مکاتبات رسمی به خط فارسی می نویسند و طبق قانون اساسی زبان رسمی مردم کشور، فارسی است.

در جلسه دوم قبل از شروع روز تدریس از اولیای دانش آموزان بخواهید در صورت اینکه هر دانش آموز جزو یکی از اقوام ایرانی است قبل از شروع کلاس دانش آموز با لباس محلی خودشان بیایند و به فرزندانشان رسوم اقوام خود را توضیح دهند تا دانش آموزان در کلاس توضیح دهند. برای دانش آموزان توضیح دهید که ایران مانند خانه های بزرگ است و مردمی که در آن زندگی می کنند، ملت ایران نام دارند. از دانش آموزان بخواهید به تصاویر صفحه ی ۷ جزوه، دقت کنند و ببینند آیا می توانند با توجه به لباس های روی عکس، اقوام ایران را نام ببرند. توضیح دهید در کشور ما، اقوام مختلفی مانند ترک، کرد، بلوچ، لر و گیلک

و ... زندگی می کنند. هر چند این اقوام آداب و رسوم، لباس و سنت های مخصوص به خود دارند، اما همه با هم در ایران زندگی می کنند و یک ملت هستند و علی رغم تفاوتها، نشانه های مشترک دارند.

دانستنی های معلّم:

فرهنگ و اقوام ایرانی

تعریف فرهنگ: فرهنگ عبارتست از مجموعه ارزش های مادی و معنوی که توسط انسان ها در طی تاریخ انسانی خلق شده است. هر فرهنگی در هر دوره ای مبین میزان، سطح پیشرفت و ترقیات فنی، تجربیات تولیدی در کار، وضع آموزش و پرورش، علوم، ادبیات، هنرها، آرمان ها و نهادهای اجتماعی معین از زندگی انسان ها است.

ادوارد تایلور انسان شناس انگلیسی فرهنگ را مجموعه ای از دانش ها، باورها، قوانین، اخلاقیات عادات و هرچه را که فرد به عنوان عضوی از جامعه خویش فرا می گیرد را در برمی گیرد، می داند.

فرهنگ، ماوراء پدیده های غریزی است و دربرگیرنده تمام عواملی است که فرد از گروه های انسانی یا به وسیله رفتار آگاهانه آموخته و یا توسط تکنیک ها، شیوه های گوناگون، نهادهای اجتماعی، باورها، اشکال مختلف تماس و غیره تحت تأثیر قرار گرفته است.

فرهنگ راه و روش زندگی است که هر قومی برای خود دارد. فرهنگ عبارت است از کلیه ساخته ها، پرداخته ها، اندوخته ها، آداب و رسوم، مقررات عقاید، هنرها و دانستنی های عامه که از نسلی به نسل بعد منتقل می شود.

در یک جمع بندی کلی از تعریف فرهنگ باید گفت :

- فرهنگ آموختنی است و وراثتی نیست، لذا باعث رضایتمندی فرد می شود. عمل به ارزش ها و هنجارهای جامعه باعث خشنودی فرد می شود .
- فرهنگ ایجاد وحدت می کند فرهنگ موجب می گردد افراد یک جامعه رفتاری یکسان داشته باشند .
- فرهنگ یک امر اجتماعی است و در میان جمع بوجود می آید .
- فرهنگ امری ذهنی است و بسیاری از بخش های فرهنگ قابلیت سنجش و پیاده شدن را ندارد و فقط در ذهن انسان جای دارد .
- فرهنگ خود را با محیطی که در آن جای دارد، وفق می دهد و در عین حال اختیاری و الزامی است و مستقل از حیات افراد به زندگی خود ادامه می دهد و فراتر از قانون است.

مشخصه های فرهنگ ایرانی: از آنجائی که فرهنگ یک معنای عام و کلی دارد از این رو فرهنگ ایرانی نیز شامل آداب و رسوم و اخلاقیات و هنر و دین و ... می شود و شاید هر یک از این زمینه ها مشخصه خاص خود را داشته باشد که بررسی همه آنها از مجال این نوشتار بیرون باشد.

اقوام ایرانی:

فارسی زبانان:

کرد، بلوچ، مازندرانی، گیلک، بختیاری، لر، مردم لک، تالشی، باصری، تات
گرجی ها:

گرجی های ایران

ارمنی ها:

ارمنی های ایران

ترک زبانان:

آذربایجانی، قشقایی، شاهسون، ترکمن، افشار، قاجار، بیات
عرب زبانان:

عرب زبان های ایران

روش های تدریس: سخنرانی، پرسش و پاسخ، ایفای نقش

زمان برای تدریس این درس: دو جلسه ۴۵ دقیقه ای که در جلسه ی اول اشتراکات ایرانیان و در جلسه دوم تفاوت های فرهنگی مورد تدریس قرار گیرد.

ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی: تخته وایت برد، مژیک، کتاب قانون اساسی، تقویم ایران، پرچم ایران، ضبط صوت و نوار سرود ملی، در صورت لزوم و امکان لباس های محلی و قومی، در صورت لزوم سیستم پرژکتور و رایانه

ارزشیابی: محورهای عمده ی ارزشیابی این درس، بیان نشانه های مشترک ملی توسط دانش آموزان و نحوه ی مشارکت آنان در حفظ و اجرای سرود ملی، درست کردن پرچم و بیان معنا و مفهوم علائم آن و همچنین یادگیری مفاهیم تفاوت های فرهنگی و پذیرش آن است. این موارد از طریق آزمون شفاهی و عملکردی و سیاهه ی ثبت مشاهدات و رفتار قابل سنجش است. همچنین معلم می تواند به دلیل داشتن متن در کتاب نسبت به دروس دیگر فصل از امتحان کتبی هم برای ارزشیابی های تکوینی و مستمر استفاده کند.

درس چهارم

درس در یک نگاه: در قسمت اول این درس درمورد چرایی و اهمیت حقوق شهروندی و تعریف شهروندی با روش های مختلف صحبت شده و از دانش آموزان خواسته شده است که خود با توجه به تصاویر و توضیحات نظارتی معلم به اهمیت حقوق شهروندی پی ببرند. در قسمت دوم درس نیز در مورد محیط زیست صحبت شده و از دانش آموزان انتظار دارد که درک کاملی پس از این درس به حفظ محیط زیست پیدا کنند.

مراحل تدریس: برای تدریس این درس معلم بهتر است دانش آموزان را گروه بندی کند و برای هر گروه به صورت تصادفی یکی از موضوعات شهروندی را انتخاب کند. موضوعات می تواند شامل: امنیت، احترام به والدین، حفظ محیط زیست، وسایل حمل و نقل، احترام به هم نوعان و ... باشد سپس با کمک تصاویر جزوه یا تصاویر دیگر، سخنرانی یا هر روش قابل کاربرد دیگری شرایط را به گونه ای برای دانش آموزان ترسیم می کند که دانش آموزان در شرایط خیالی یک شهر بی نظم و قانون سپس در یک شهر منظم قرار بگیرند. همین کار را معلم بار دیگر در مکان های آلوده و پاکیزه و همچنین با امنیت و بدون امنیت انجام می دهد و از دانش آموزان می خواهد در این دنیا های فرضی قرار بگیرند. (پیشنهاد می شود که معلم از دانش آموزان بخواهد چشمان خود را ببندند و سپس معلم دنیا های فرضی را برای دانش آموزان با حرف زدن ترسیم کند)

بعد از انجام این مراحل دانش آموزان باید به صورت بحث های گروهی و پرسش و پاسخ در کلاس به این نتیجه برسند که چرا حقوق شهروندی برای ما انسان ها ضروری است و دنیای بدون حقوق شهروندی چگونه است. پس از به نتیجه رسیدن دانش آموزان معلم توضیحات اضافی را به صورت سخنرانی به دانش آموزان می دهد.

در جلسه ی دوم معلم با دانش آموزان با هماهنگی های لازم و صورت گرفته با مدیر به نزدیک ترین پارک محله شهر رفته و در همانجا دانش آموزان را گروهی می کند. (تدریس این درس در فضای طبیعی بهترین پیشنهاد ممکن است) سپس به تشریح آیه مورد نظر و متن جزوه می پردازد. در پایان معلم می تواند فعالیتی طراحی کند که دانش آموزان داوطلبانه در پارک تمامی زباله های ریخته شده را جمع آوری کنند.

دانستنی های معلم:

تعریف و اهمیت حفظ محیط زیست:

محیط زیست، محیط زندگی و جایی است که در آن زندگی و رشد کرده و نفس می کشیم. نخستین چیزی که برای بقای نسل به ذهن می رسد، محیطی سالم و بی خطر برای زندگی است. انسان، بنابر حس پیش بینی و استدلالی

در مناطق پر خطر خانه‌اش را بنا نمی‌کند. انتخاب انسان برای زندگی همواره محیطی بوده که با شرایط زیستی ساده‌تر و خطرات کم‌تر بتواند در آن‌جا زندگی کند. مراتع، دشت‌ها، دامنه کوه‌ها، سواحل دریا، حاشیه رودخانه‌ها، از جمله مکان‌هایی به شمار می‌رود که بشر طی سال‌ها برای اسکان انتخاب می‌کرد. به همین دلیل است که بیش‌تر تمدن‌ها و شهرها در این مناطق شکل گرفته‌اند. در طول زمان، انسان دوست طبیعت و طبیعت دوست انسان به شمار می‌رفت. با گذشت زمان و توسعه شهرها انسان از زندگی در طبیعت فاصله گرفت و به زندگی صنعتی روی آورد. کارخانه‌ها و ساختمان‌های غول‌پیکر به کلی تعامل زندگی انسان با طبیعت را از بین برد. در طول چند دهه میزان آلودگی کارخانه‌ها و زباله‌های صنعتی و بخارهای سمی ناشی از دود موتور ماشین‌ها سلامت محیط زیست را به خطر انداخت. انسانی که تا چندی پیش هم چون دوست در دل طبیعت و همراه با طبیعت زندگی می‌کرد، اکنون به بزرگ‌ترین تهدید برای محیط زیست تبدیل شده بود. افزایش آلاینده‌ها، قطع بی‌رویه درختان، آلودگی آب‌ها، فرسایش خاک و غیره انسان را به فکر چاره انداخت. جمعیت‌های دوست‌دار محیط زیست و حافظ طبیعت دست به فعالیت زدند چرا که محیط زیست در معرض نابودی بود. در اصل خطراتی که محیط زیست را تهدید می‌کند، مراتب متفاوتی دارند. آلاینده‌های هوا، آلاینده‌های آب و خاک، عوامل فرسایش خاک، تخریب کردن مراتع و جنگل‌ها همه و همه در افزایش آلودگی تأثیر گذارند. زمینی که امروز روی آن زندگی می‌کنیم، پیرتر از آن است که بتواند بدون کمک ساکنان خود حیات طبیعی را ادامه دهد. به همین دلیل توجه به محیط زیست و حفاظت از آن جز اولویت‌ها و سیاست‌های مسئولان اکثر کشورها به شمار می‌رود. در ایران سیاست‌های تعریف شده همیشه منطبق بر حفظ و ارزش‌گذاری بر محیط زیست بوده است. با این همه در چند سال اخیر توجه به خطرات تهدید کننده محیط زیست کمتر از دولت‌های پیشین است. در این سال‌ها مواردی چون قطع درختان جنگل ابر به منظور احداث جاده، نابودی دریاچه ارومیه به دلیل ایجاد جاده‌ای دیگر، از بین رفتند. مراتع به دلیل چرای بی‌رویه دام، آلودگی دریا به دلیل نشت مواد آلوده، از بین رفتن ماهی‌ها در آب آلوده و بسیاری موارد دیگر را مرتباً شاهد بودیم. هرچند جمعیت‌های محیط زیست و فعالان در این زمینه، نهایت تلاش خود را در این زمینه انجام می‌دهند اما رفتار مسئولان در راستای این سیاست‌ها نبوده و حتی در پاره‌ای از موارد برخلاف سیاست‌های تعیین شده برای حفاظت از محیط زیست اقدام کرده‌اند. مثل آن‌چه که چندی پیش از زبان رئیس دولت پیشین درمورد چرای دام‌ها در جنگل‌ها شنیدیم، یا قطع شبانه درختان جنگل ابر، یا ساختن جاده در وسط بزرگ‌ترین دریاچه نمک جهان و موارد زیادی از این دست. متأسفانه گاهی یک حرکت، تمامی زحمات چندین نسل را از بین می‌برد. حرف زدن بدون تفکر و بدون اندیشیدن عواقبی که برای انسان، محیط زیست و نسل‌های آینده دارد. این‌گونه تصمیمات می‌تواند عواقب خطرناکی را در پی داشته باشد. منظور از حفاظت از محیط زیست، تلاش برای دستیابی به توازن میان استفاده از منابع طبیعی و حفظ آن‌ها برای آینده است. حفظ منابع و ذخایر زیر زمینی، مصرف درست انرژی‌ها و حفاظت از گونه‌های زیستی گیاهی و جانوری و غیره نمونه‌ای از این موارد است. امروزه انسان آگاه و متمدن می‌داند که حفاظت از گونه‌ها و گوناگونی زیستی جانداران و حفظ بقای آن‌ها برای او سودمند است.

دولت‌ها در طی سال‌ها با صرف هزینه‌های گزاف تلاش کرده‌اند تا آگاهی مردم را برای حفظ و سلامت محیط زیست بالا ببرند. تلاش‌های انجمن‌های حامی محیط زیست و سیاست‌گذاری‌های دولت‌ها باعث شد که مردم تیشه به ریشه خود و طبیعت نزنند و زمین را در بارور ساختن و حفاظت از منابع خود یاری کنند.

روش‌های تدریس: سخنرانی، پرسش و پاسخ، بارش مغزی، کاوش گری، گردش علمی، گروه بندی

زمان برای تدریس این درس: یک جلسه ۴۵ دقیقه ای

ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی: تخته وایت برد، مائیک، سطل های زباله ، در صورت لزوم سیستم پرژکتور و رایانه

ارزشیابی: معلم در این درس با درست کردن کاربرگ هایی که شامل عکس هایی از مکان های مختلف که در دو حالت متفاوت است دانش آموزان را به مقایسه شهر های دارای شهروند خوب و شهروند را وادار می کند. این فصل می تواند شامل فعالیت های عملی زیادی برای بهتر شدن یادگیری های دانش آموزان باشد که معلم با توجه به در نظر گرفتن شرایط می تواند یکی از فعالیت های عملی را انتخاب کند و نتیجه آنها را در کارپوشه دانش آموزان قرار دهد. ارزشیابی های این درس نباید به هیچ برای نمره دادن باشد و هدف از ارزشیابی در این درس (و تقریباً در حالت کلی در این فصل) یادگیری کامل دانش آموز است. فعالیت هایی که در میان درس نیز گنجانده است برای انواع ارزشیابی های مستمر می تواند مورد استفاده قرار بگیرد.

درس پنجم

درس در یک نگاه: در این درس دانش آموزان با مسئولیت ها و وظایفی که نسبت به همسایگان محله خود دارند آشنا می شوند. این درس به گونه ای طراحی شده که دانش آموزان خود به این نتیجه برسند که چه وظایفی در قبال همسایگان خود دارند. وجود آیات و روایاتی که اهمیت این موضوع را نشان می دهد در ابتدای درس آورده شده و سپس در ادامه درس از تجارب و یادگیری های گذشته دانش آموزان برای رسیدن به اهداف این درس استفاده شده است.

مراحل تدریس: دانش آموزان در ابتدای درس با آیه ای از قرآن رو به رو می شوند و معنای آن را با کمک هم گروهی ها و معلم خود پیدا کرده و سپس پیام ایه را یادداشت می کنند. قسمت سوال دارم که معلم نظرات و تجارب دانش آموزان را می سنجد و باید به همه در این قسمت اجازه بحث و تبادل نظر داده شود سپس وارد قسمت بحث کنید که دانش آموزان باید تصویر خوانی کنند و نکاتی که به آن می رسند را یادداشت کرده و به

کلاس ارائه می دهند. معلم در ادامه وارد قسمت داستان می شود و در این قسمت سعی می کند به خوبی دانش آموزان را به قصه و داستان جلب کند تا انگیزه آنان را برای ادامه کار داشته باشد. معلم حدیث را برای دانش آموزان می گوید و اگر نیاز به توضیح بود به آنان توضیحات لازم را می دهد و بیشتر از خود دانش آموزان کمک می گیرد. و در آخر هم قسمت فرض کنید را معلم با دانش آموزان کار می کند.

دانستنی های معلم:

همکاران محترم برای تدریس درس اول از خانواده ها کمک بگیرید؛ زیرا:

- ✓ خانواده ها باید با یکدیگر روابط همسایگی مطلوب داشته باشند و مقررات محله را بشناسند و رعایت کنند و آنها الگوی فرزندان خود هستند.
- ✓ در آموزش مقررات و قوانین مربوط به محله ها و مجتمع های مسکونی و آپارتمانی، نگرش و رفتار پدرها و مادرها نسبت به موضوع، مهم است و آنها می توانند کمک شایانی به تربیت فرزندان خود در این زمینه ها داشته باشند.
- ✓ در بخش ارزشیابی این فصل نیز از خانواده ها کمک بگیرید زیرا خانواده ها متوجه تغییر رفتار فرزندشان در زمینه رعایت مقررات محله و برخورد با همسایگان می شوند.
- ✓ هدف اصلی از درس مطالعات اجتماعی تربیت اجتماعی و آموزش حقوق و مسئولیت ها و تکالیف است. بنابراین با توجه به پیوند تربیت در خانه و مدرسه، مشارکت اولیا در این امور ضروری است.

روش های تدریس: سخنرانی، پرسش و پاسخ، بارش مغزی، گروه بندی

زمان برای تدریس این درس: یک جلسه ۴۵ دقیقه ای

ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی: تخته وایت برد، ماژیک، درس طراحی شده، سیستم پرژکتور و رایانه

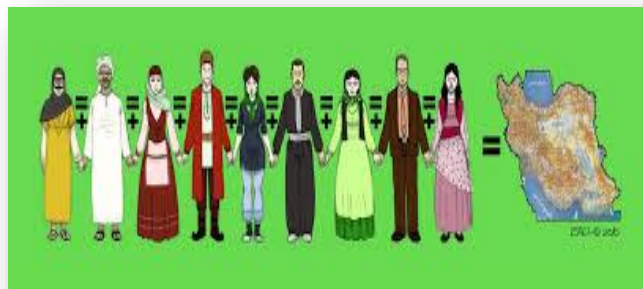
ارزشیابی: دانش آموز باید بتواند درک خود از معنا و مفهوم محله، نحوه ارتباط صحیح با همسایه ها و ساکنان محله را بیان کند، مقررات و قوانین محله را رعایت کند و همچنین مسئولیت های خود در محله بپذیرد و پیشنهادی نیز برای بهتر شدن شرایط زندگی در محله ارائه کند.

ابزارهای ارزشیابی این درس شامل: پرسش و پاسخ شفاهی، مشارکت در بحث و گفتگوی کلاسی (چک لیست مشاهده رفتار) عکس خوانی، ارزشیابی از طریق والدین درباره اثر بخشی آموزش و رعایت مقررات همسایگی در محله

جزوه دانش آموز

محتوا

فصل اول شهروند نمونه

درس یک

استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی

- ✓ در تصویر بالا چند وسیله حمل و نقل عمومی می بینید؟ آن ها را نام ببرید؟
- ✓ چند وسیله حمل و نقل عمومی دیگر را که در تصویر وجود ندارد نام ببرید؟
- ✓ سوار کدام یک از وسایل نام برده، شده اید؟
- ✓ تجربیات و اتفاقاتی که از وسایل حمل و نقل عمومی دارید برای کلاس شرح دهید.

کار گروهی

❖ با هم گروهی های خود تعریفی برای وسایل

حمل و نقل عمومی پیدا کرده یا ویژگی های

وسایل حمل و نقل عمومی را بنویسید و برای کلاس شرح دهید.

مشاهده کنید

- به صورت گروهی بشینید.
- فیلم های یک، دو و سه را در کلاس با دوستان خود نگاه کنید.
- با دوستان هم گروهی خود نکات گفته شده در فیلم را یادداشت کنید.
- گروهی که نکات بیشتری را به کلاس ارائه دهد برنده می شود.
- نکات که فکر می کنید در فیلم گفته نشده را بگویید.

اگر من یک بودم

بخوانید و سپس قسمت پایانی را کامل کنید.

اگر من یک دانشمند بودم....

اگزوزی اختراع می کردم تا به جای اینکه دود سیاه تولید کند
و شهر را سیاه کند، همیشه از آن گل و شکوفه بیرون بیاید تا
همه جا گل باران بشود.

اگر من یک نویسنده بودم.....

به آدم های قصه یاد می دادم که قوانین شهری را رعایت کنند
و به قانون احترام بگذارند. اگر کسی می خواست خلاف بکند
در قصه راهش نمی دادم تا همه ی شهر پر از آدم های خوب
بشود.

اگر من جای هم کلاسی ام بودم

آن روزی که عجله داشت تا به مغازه ی اسباب بازی
فروشی آن طرف خیابان برود و تصادف کند و پایش را گچ بگیرند، از روی خط عابر پیاده با احتیاط عبور می
کردم تا هم اسباب بازی مورد علاقه ام را داشته باشم و هم پایم را گچ نگیرند.

اگر من یک مهندس بودم

.....

فعالیت

وسایل نقلیه شخصی

وسایل نقلیه عمومی

.....	•
.....	•
.....	•

.....	•
.....	•
.....	•

هر کدام از موارد زیر به کدام یک از وسایل نقلیه مربوط است، آن را در جای مناسب قرار دهید.

- ❖ ما را سریع به مقصد های دور می رساند.
- ❖ مصرف بنزین را پایین می آورد.
- ❖ در هزینه ها صرفه جویی می کند.
- ❖ افزایش آلودگی
- ❖ صرفه جویی در زمان
- ❖ ترافیک بیشتر

بحث کنید

در مورد تصاویر زیر با معلم و دوستان خود بحث کنید، نظرات خود را بیان کنید و نکته آن تصویر را در جای خالی بنویسید.

(الف)

(ب)

(پ)

(ت)

.....: (الف)

.....: (ب)

.....: (پ)

.....: (ت)

مصاحبه و گزارش

- با والدین و اطرافیان خود در مورد فواید و زیان های استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و نکاتی که باید هنگام استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی رعایت کنیم سوال کنید و گزارشی به کلاس ارائه دهید.
- با رانندگان وسایل نقلیه عمومی در مورد مشکلاتشان مصاحبه کنید و گزارش خود را به کلاس ارائه دهید.
- یک وسیله حمل و نقل عمومی نقاشی بکشید.

پرسش و پاسخ

به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱. اگر کسی در اتوبوس یا تاکسی آشفالی از پنجره به بیرون پرتاب کند شما چه کار می کنید؟
۲. چه کاری می توانیم انجام دهیم تا مردم با نکاتی که شما الان یاد گرفتید آشنا شوند و رعایت کنند؟
۳. اگر بخواهید به خانواده خود نکاتی که باید در وسایل حمل و نقل عمومی رعایت کرد را یاد دهید چه کار می کنید؟
۴. اگر وسایل حمل و نقل عمومی وجود نداشت چه مشکلی پیش می آمد؟
۵. اگر راننده یکی از وسایل نقلیه عمومی بودید چه کار می کردید؟

درس دوم

احترام به والدین

خداوند مهربان در قرآن مجید می فرماید:

((وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ)) (اسراء: ۲۴)

✚ با کمک معلم خود آیه بالا را معنی کرده و در قسمت پایین بنویسید.

✚ پیام آیه مورد نظر را بدست آورید.

حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

((حق فرزند بر پدر این است که: نام نیکو برای او بگذارد، خوب تربیتش کند، و به او قرآن بیاموزد.))

✓ فکر می کنید اسم شما به چه معنا باشد از اطرافیان و والدین خود پرسید و معنای اسم خود را بیابید.

✓ از والدین خود پرسید، اسم شما بر چه اساسی برای انتخاب شده اند.

✓ در مورد حدیث بالا در کلاس بحث کنید.

فعالیت

با هم گروهی های خود پیامی برای هر یک از تصاویر پیدا کنید.

ب

الف

پ

داستان بسازید

- ❖ برای تصویر زیر داستان مناسبی بنویسید.
- ❖ برای داستان خود اسم انتخاب کنید.
- ❖ برای کلاس پیام داستان خود را شرح دهید.
- ❖ با والدین خود در مورد تصویر زیر مودبانه صحبت کنید و نظرشان را در مورد تصویر پرسید.

با هم بخوانیم

❖ موارد زیر را چگونه باید به پدر و مادر خود نشان دهیم؟

- کمال احترام کردن - جلوی والدین نشستن و پشت سر ایشان نشستن
- بدون اجازه والدین به سفر نرفتن - سخن والدین را قطع نکردن - صدايت را بر آنان بلند نکردن
- به شادی آن دو شاد بشی - با پدر و مادر با ادب سخن بگویی، آن دو را همیشه دعا کنی و تقاضا دعا از آن ها نمایی - همیشه آنان را دوست داشته باشی و ترحم کنی

با رفتار خود	با زبان خود	با دل خود

دفترچه یادداشت

- ❖ کار های خوبی که فکر می کنید در حق پدر و مادر تون در این هفته انجام داده اید را در دفترچه یادداشت خود بنویسید.
- ❖ فکر می کنید در هفته آینده چه کارهای خوبی انجام خواهید داد.

❖ در این هفته چه کارهایی انجام دادید که باعث ناراحتی پدر و مادر شد در دفترچه خود یادداشت کنید.

❖ اگر هر کدام از کارهایی را که باعث ناراحتی پدر و مادر شد دیگر تکرار نکردید آن مورد را در دفترچه خود خط بزنید.

❖ سعی کنید کارهای خوب را بیشتر کنید و در دفترچه خود یادداشت کنید.

❖ در مورد چیزهایی که در مورد پدر و مادر در دفترچه خود یادداشت کرده اید با هم گروهی هایتان بحث کنید.

تحقیق کنید

✓ تحقیق کنید ببینید پدر و مادر بیشتر با چه کارهای شما خوشحال می شوند.

من یک ایرانی ام

درس سوم

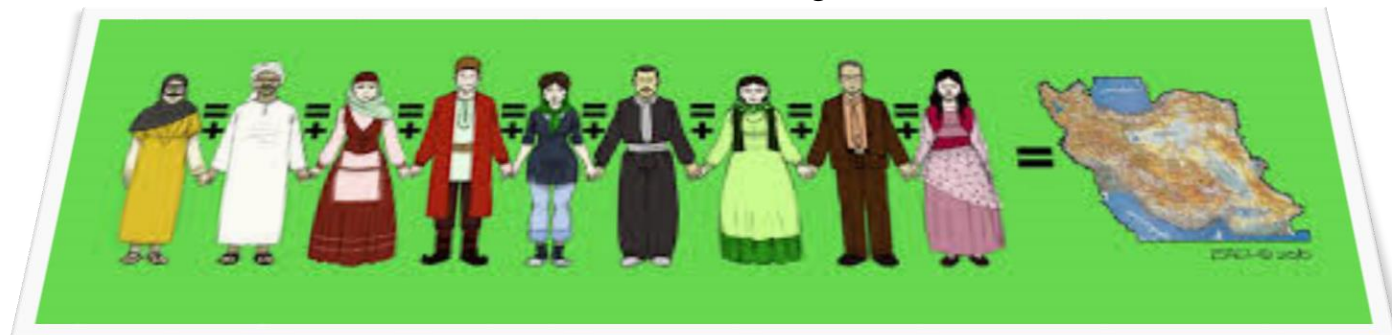
به تصاویر زیر به دقت نگاه کنید.

این تصاویر نشان دهنده ی چه مفهومی هستند؟

چرا به ما، مردمان این سرزمین ایرانی می گویند؟

شبهات های ما ایرانیان کدامند و بیانگر چه مفهومی هستند؟

تفاوت های ما ایرانیان کدامند و بیانگر چه مفهومی هستند؟

اشتراکات ما

مردم ایران مانند اعضای یک خانواده در خانه ای بزرگ به نام کشور ایران زندگی می کنند. نام این خانواده ی بزرگ ملت ایران است.
مردم ایران همیشه در غم ها و شادی های هم شریک بوده اند و آرزوهای مشترکی داشته اند. آنها سال ها در کنار هم زندگی کرده و از دین و سرزمین خود دفاع کرده اند.
ملت ایران نشانه های مشترکی دارند از جمله:

سر زد از افق، مهر خاوران
فروغ دیده ی حق باوران
بهمن فر ایمان ماست، پیامت ای امام،
استقلال، آزادی، نقش جان ماست
شهیدان، پیچیده در گوش زمان فریادتان
پاینده مانی و جاودان، جمهوری اسلامی
ایران

پرچم یکی از نشانه های مهم ملی ماست
در حاشیه ی پرچم ایران کلمه ی الله اکبر نوشته
شده است. در وسط پرچم، علامت جمهوری
اسلامی به شکل الله وجود دارد.
یکی دیگر از نشانه های سرود ملی مشترک ما
است.

۱. در چه مراسمی پرچم جمهوری اسلامی ایران را بالا می برند؟ در این باره پرس و جو کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید.
۲. به کمک دوستانتان پرچم درست کنید:
روی مقوا پرچم های کوچک بکشید و آنها را با مداد رنگی رنگ کنید. برای هر یک از آنها دسته ای بسازید و در یکی از مراسم مدرسه، از آنها استفاده کنید.
۳. سرود جمهوری اسلامی را به طور گروهی، در کلاس اجرا کنید.

✚ مردم ایران تقویم مشترکی دارند. سال ایرانی (هجری شمسی) از روز اول فروردین (نوروز) آغاز می شود. زبان و خط رسمی ملت ایران فارسی است.

بیشتر بدانید **بدانیم**

یکی از نقاط مشترک ما ایرانیان در فرهنگ، چیدن سفره ی هفت سین در روز اول عید (نوروز) است.

این فرهنگ علاوه بر کشور عزیزمان ایران، در بسیاری از کشورهای دیگر همانند تاجیکستان، افغانستان و ... وجود دارد.

ما ایرانیان، با وجود اشتراکات بسیار دارای تفاوت های فرهنگی و قومی بسیاری هستیم و با وجود این تفاوت های سال های زیادی هست که با صلح و آرامش و متحد در برابر دشمنان زندگی می کنیم. کشور ایران دارای انواع بسیاری از اقوام های مختلف است که در نقاط مختلف کشور پراکنده شده اند و در صلح و آرامش در کنار هم حال زندگی هستند.

من محمد رضا هستم. من از اقوام اصیل ایرانی بلوچ هستم. من در ایرانشهر زندگی می کنم. ما بلوچ ها ...

من نیما هستم. من در حال بازی با دوستانم می باشم. من در اصفهان زندگی می کنم. ما فارسی زبان ها ...

من امیرحسین هستم. من از اقوام اصیل ایرانی ترکمن هستم. من در بندر ترکمن زندگی می کنم. ما ترکمن ها ...

من سیاوش هستم. من از اقوام اصیل ایرانی کرد زبان هستم. من در بانه زندگی می کنم. ما به دلاوری و غیوری مشهوریم. ما کرد ها ...

اسم من هنگامه است. من از
اقوام اصیل ایرانی ترک
زبان هستم. لباس های ما
بسیار زیبا و رنگارنگ می
باشد. من در گچساران
زندگی می کنم.
ما ترک زبان ها ...

من عارف هستم. من از
اقوام اصیل ایرانی لر زبان
هستم که به غیرت و
دلاوری زبانزد هستیم. من
در شهر کرد زندگی می کنم
ما لر ها ...

۱. دیگر اقوام و اقلیت های قومی که در کشور هستند و در کتاب نیامده است را نام ببرید و به اختصار توضیح دهید.
۲. دانش آموزان با قومیت های مختلف را در مدرسه و کلاس شناسایی کنید و و با آنها در مورد تفاوت های فرهنگی آنها مصاحبه کنید.
۳. در مورد انواع تفاوت های ما ایرانیان (قومی، محلی، فرهنگی و ...) به صورت گروهی در کلاس صحبت کنید.
۴. چرا لباس اصیل قومیت های مختلف ایران متفاوت است.
۵. در مورد زبان هر یک از قومیت های کشورمان تحقیق کنید و دانش آموزانی که دارای زبان دوم هستند را به جلوی کلاس بیاورید تا به زبان دوم خود در کلاس صحبت کند.

درس چهارم

چرا باید شهروند خوبی باشیم؟

هر یک از این تصاویر زیر را به خوبی مشاهده کنید.

این تصاویر بیانگر چه موضوعی هستند؟

چه تفاوت هایی بین این دو شهر وجود دارد؟

کدام یک از شهر های زیر را برای زندگی کردن انتخاب می کنید؟

تصاویر گروه الف

۱. دلایل خود را برای انتخاب هر یک از این عکس ها بیان کنید. چه مواردی در عکس ها شما را برای انتخاب

هر یک از این شهر ها جذب می کند؟

۲. دو عکس بالا را در خانه به والدین خود نشان داده و از آنها بپرسید کدام یک از تصاویر زیر را برای زندگی کردن ترجیح می دهند. دلایل آنها را روی کاغذ نوشته و در کلاس توضیح دهید.

۳. با کمک والدین خود به یک مکانی که در آن بی نظمی و هرج و مرج زیاد است رفته و حس خود را در قرار گرفتن در این مکان بیان بفرمایید.

هر یک از این تصاویر زیر را به خوبی مشاهده کنید.

در عکس های گروه ب کدام مکان را به دیگری ترجیح می دهید؟ در عکس های گروه پ چطور؟

چه تفاوت هایی بین تصاویر هر گروه وجود دارد؟

تصاویر گروه ب بیانگر چه موضوعی هستند؟ تصاویر گروه پ چطور؟

تصاویر گروه ب

تصاویر گروه پ

۱. بین تصاویر گروه الف کدام عکس را برای زندگی انتخاب کردید؟ بین تصاویر گروه ب کدام یک را انتخاب کردید؟ دلایل خود را برای انتخاب هر یک از این عکس ها بیان کنید. چه مواردی در عکس ها شما را برای انتخاب هر یک از این مکان ها جذب می کند؟
۲. دو عکس بالا را در خانه به والدین خود نشان داده و از آنها پرسید کدام یک از تصاویر زیر را برای زندگی کردن ترجیح می دهند. دلایل آنها را روی کاغذ نوشته و در کلاس توضیح دهید.
۳. توضیح دهید تا حالا اتفاق افتاده است که در یک مکان نا امن قرار بگیرید. حس شما در آن لحظه چگونه بوده است؟ در کلاس برای دوستانتان توضیح دهید.
۴. چرا زندگی در محیطی که در آن کثیفی و زباله وجود ندارد نسبت به مکان های کثیف و پر از زباله و آلودگی برای شما دلپذیر تر است؟ دلایل خود را برای دوستانتان در کلاس توضیح دهید.

خداوند در قرآن کریم می فرماید

"...هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَ كُمْ فِيهَا..."

خداوند شما را از زمین خلق کرد و شما را مأمور آبادانی آن نمود.

هود - ۶۱

پیام این آیه در چیست؟

برای حفظ محیط زیست در گذشته چه اقداماتی انجام داده اید؟

به صورت گروهی نشست و با هم گروهی های خود کاربرد هایی درست کرده و فعالیت های خود را برای حفظ محیط زیست، مقررات اجتماعی و ... در سه ماه آینده را در این کاربرد ها یادداشت کنید.

گفت و گو

به وظایف و مسئولیت هایی های که ما انسان ها در برابر یکدیگر و جامعه داریم و برای داشتن زندگی بهتر و جامعه ای زیباتر باید آن ها را رعایت کنیم **حقوق شهروندی** می گویند. به کسانی که حقوق شهروندی خود را رعایت می کنند **شهروند نمونه** می گویند.

من یک شهروند نمونه هستم ... (جملات را ادامه دهید)

من برای حفظ محیط زیست

.....

من برای امنیت جامعه

.....

من نسبت به پدر و مادر خود و افراد جامعه

.....

من برای یک زندگی خوب در جامعه

.....

درس پنجم

محله ما همسایه ما

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید:

وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ

سوره نساء، آیه ۳۶

معنی آیه را به کمک معلم و هم گروهی های خود بیابید.

پیام آیه

سوال دارم

➤ شما در یک خانه ی حیاط دار زندگی می کنید یا در یک آپارتمان؟

➤ آیا همسایه های خود را می شناسید؟

- آیا خانواده هایی که در همسایگی شما زندگی می کنند، فرزند هم سن و سال شما دارند؟
- آیا در همسایگی خود دوستانی دارید؟
- تا حالا چه کارهایی انجام داده اید که باعث خوشحالی همسایتان شده است؟ چه کارهایی انجام داده اید که باعث ناراحتی آنان شده است؟
- فکر می کنید همسایه های شما از شما راضی باشند؟
- اگر همسایه شما از دستتان ناراحت باشد چه کار می کنید؟

بحث کنید

در مورد هر یک از تصاویر زیر در کلاس بحث کنید و نکته آن را یادداشت کنید.
آیا تجربه ای شبیه به این تصاویر دارید؟ آن را بیان کنید.

(ب)

(الف)

(د)

(ج)

.....

.....

داستان

روزی مردی برای خود خانه ای بزرگ و زیبا خرید که حیاطی بزرگ با درختان میوه داشت. در همسایگی او خانه ای قدیمی بود که صاحبی حسود داشت که همیشه سعی می کرد اوقات او را تلخ کند و با گذاشتن زباله کنار خانه اش و ریختن آشغال آزارش می داد. یک روز صبح خوشحال از خواب برخاست و همین که به ایوان رفت دید یک سطل پر از زباله در ایوان است. سطل را تمیز کرد، برق انداخت و آن را از میوه های تازه و رسیده حیاط خود پر کرد تا برای همسایه ببرد. وقتی همسایه صدای در زدن او را شنید خوشحال شد و پیش خود فکر کرد این بار دیگر برای دعوا آمده است. وقتی در را باز کرد مرد به او یک سطل پر از میوه های تازه و رسیده داد و گفت " : هر کس آن چیزی را با دیگری قسمت میکند که از آن بیشتر دارد"..... ❖ برای داستان بالا عنوان مناسبی انتخاب کنید. ❖ هر آنچه که از داستان فهمیدید برای کلاس شرح دهید.

امام علی - علیه السلام - فرمود: کسی که با همسایه اش خوش رفتار باشد، همسایگانش زیاد شود.

فرض کنید

- ✓ فرض کنید همسایه شما مریض شده است چه کار می کنید ؟
- ✓ فرض کنید خانواده ای تازه به محله شما آمده و همسایه شما شده است شما برای استقبال از این خانواده چه کار می کنید؟
- ✓ فرض کنید همسایه شما بسیار شلوغ کرده و مزاحم شما می شود، چه کار می کنید؟

فعالیت

- فکر می کنید زمان قدیم همسایه ها بیشتر به هم نزدیک بودند یا زمان حال؟ چرا؟ (از والدین خود کمک بگیرید)
- از والدین خود پرسید برای داشتن یک همسایه خوب باید چه کارهایی انجام دهیم؟